

195(1)

indexed

K34/12/

PP. 1-11*

10

8 FEB 1939

A.J. Mahloana

Hunting

and Trapping No. 6

6 pp. 11)

1935(17)

K34/12

Diphoofolo kamoka di a tsongwa, tša xo swana le ukwe le tau ba di bitša dibata kxomo. Xe motho a bone tau, nkwe, xoba leporo, o hlaba mokxoši are "Sebata kxomo" Iuv! Iuv! Iuv! Sebata kxomo. Banna ba tšwela ba patlaketše dithoka, dilepe tša mahahane, kotse tša marumo, le melamu. Kxale banna xe ba sepela ba ya mašemong, le xe ba jo sepela, ba ba sepela ka marumo a dihlabani; bare naxa ya kxomoxa e lale. Ke xore fa xo vulweng kxomo xa xona khutšo. Xe mokxoši olla o seleka banna ba tla tšwela ka thoko tšohle ba ngangetše dithšukudu le mapara, ba feta thika sebata seo ba se belaya. Tlalo lankwe, la tau, la leporo xa a dirwe kobo ke motho fela. A išwa mošate a fine kxoši. Kxoši ya a fa Banna ba a šuxa a ba boleta. Matlalo a a aparwa ke kxoši fela ka xobane le eena o swana le diphoofolo tšeo ba vexe ke dibata, a ya boifexa, o ya thšabexa. Ke xona kxoši e bitšwa xore ke Sebata-kxomo. Xa a feta mo kxorong banna ba a mo lothša bare Sebata-kxomo, Sexata - ka - boya, tau - e - kxolo. Dithšaba kamoka tša batho ba banthso di tseba kxoši xe e le sebata.

195 Hunting & Trapping No 6 K34/12

Diphoofolo tše di sa tsongwexo ke ~~di~~ khwethiana le phiri. Basotho ba dira mehlolo ya boloi ka diphoofolo. Xe o ka bona phiri' motseng, ele ya xo rongwa, e romelwa mokete-arakete, e atiša xo kxaola motho letswalo, a name ave kxong-tša-menapye(die). Khwethiana, matšealetsela bošexo le yena bafifa ba a e roma, e name e xp hlamele ^{motho} dikoma xona fa, e mošolele. Xona le khwethiane ya naxa, xa e na taba, xona le khwethiane ya xae, ya xo nna ka difaleng, ke yona e ka namang yare xe e nkxišitše mafetla, motho a tsena ke twetši a šišitlexa. Khwethiana ya baloi e na le mebalana e mese sangane & e nkexo ke e mehibitšwanyana, ya naxa e na le mebala e mentho ya methaladi le ye mešweu. Khwethiane e ~~ja~~ rata xo epolla ditloo marapo le ditloo-maka; xa xolo matšealetsela (pollcat) e rata xo phela ma lešakeng. Ya epa le šaka fa mahlakung ya dira molete. Xe motho a bolaiile Khwethiane onkxa beke kamoka, le batho xa ba rate xo nna le yena bare onkxa khwethiane. Dimpya le tšona xe di bolaiile matšealetsela di nkxa beke kamoka. Rakxolo a dikhwethiane ke maxôxê, morafiwa dinose o moxolo. Ke phoofole e šoro. Xe e rafa dinose e bea

195

III Hunting, Mapping

K34/12

Mamepe kxojana, e ntše e ya e nthša ka letee e tla e bea, e tle e e nthše ka le tee e bee. Xe e le a ma nthši xa e a tsebe palo, motsomi xe a e bone o no nthša ka le tee, a ya a bea kxojana le yena, ere e sa ilo rafa, a nthše le lengwe byalo, byalo; fela e seke ya mo lemoxa. Xe e ile ya lemoxa xore motho o tšea mamepe a yona e tla mo lota, e eta e ntše ere he! he! he!. He e mohu-manane mmahle o tla loba, ka xore e tla mo ripa mešifa e mexolo ya makoto, a nama a pharama a palelwa ke xo sepela, a ba a tla a hwetšwa ke batsomi ba bangwe a šetše mo xongwe a lapišitšwe ke tla le mo hau (thirst). Phoofole ye e bitšwaxo maxôxé, ke phoofole ye e makatsaxo xare xa diphoofolo, ka xobane le xe motho a e hlabile ka lerumo xa le tsene mmeleng wa yona. He a palelwa. Xe a motho a e betha ka thoka le xona xa e hwe, thoka e betha la ka ntle. Maxôxé o bolaiwa ka thupana e thse senyane fela ya bethwa nko yé, e name e be lehu la yona fela e palela dibolai tše dintšhi. Phiri yona e tsebexa ka boššexa, xe e ka jo kwa motho are šwahla-šwahla, e jo eta e ithsenya ka maloko mešifa^{ye} e le xona e Hoxile, e thšaba, e boloka bophelo,

195

Tlou e bitšwa kxolo a mma di rokane, xe e ya
 nokeng, e eta e roba dihlare ka mmoxo. Tlou xe e
 buiwa, e tsenwa ka moraxo, ba nthša tšša ka teng,
 ba di se xe lela, ba hlomelela ka dithatana;
 ba kxona ba tšwa. Ka xona mphaka o ka
 sexang tlou. Tlou ke yena papaxe diphoofa
 to kamoka le thšukudu le yona. Seema sa
 basotho sere xe o xopotše thšukudu o namele
 sehlare. Se bonthša bošoro bya thšukudu xore
 xe e humaneditše motho ase a namele sehlare,
 e tla mo kxaxanya, kxaxanya, ya lahela
 setho se sengwe kwa, setho se sengwe kwa,
 ya mo xatakela, ya ~~mo~~ mmina-bina, a ba a
 šala ale makxapitlangana fela. Moxo
 phelaxo thšukudu xo phela tlou. Diphoofolo
 xa di bolawe ka molao wa kxoši, e pya yo
 mongwe le yo mongwe xa a tseba soding o
 bolaya phoofolo enge enngwe le enngwe ye a
 rataxo. Mmutla ona e joba sešebo, xo
 sa belatše le phuti le yona, xe ba yo
 tsoma ba tšea dikxwêle, dikodiko, le
 dithoka. Kxale batho xe ba tsoma ba be
 dira mathšôlô a xo tsoma. Lethšôlông xo
 ya batho ba bantši-ntši. Ba be ba rapana.
 Motse ola le ola xo tšwa masoxana ka
 dimpya.

V Hunting + Trapping No. 6 K34/12

195

Xona le lethsolo la xo rapya ke kxosi, ba le bitša thsolo lamošate, xo bitšwa morole wa Matlakana, Matitša le Manthso ba yo tsoma kololo kotšwana a thaba, mmamokala a a mafsika. Ba jo feta ba dikanetša thaba kamoka, ba namelela xodimo xa yona, kolôlô xe e tšwile e tlabo xare xare, ya bolawa, ya išwa mošate. Ngaka ya hlakantša le dihlare maboya a yona, ya thekxa ngwaxa. Xwa binwa kitinki, ya kxona letšema le tšwa. Xe phoofolo ye e bitšwang kolôlô e sa bonwa, xo tla o dikanetšwa enngwe thaba xo fihla e bonwa. Letšema le ka se tšwe e se e bonwe, ya bolaiwa. Lethsolo la kxosi le dirwa xatee le xe e le xabedi, xe kolôlô e sa bonwa. Mmutla morwa masekana, phuti morwa mokxaudi, khudu morwa mahampe, tholo, pitsi, kxokong, nare, phudufudu, phala radite balebi, letlâbo, thsepe di'alewa. Mmutla o nna diteteng tša mabyang. Phuti le phudufudu le tšona dinna ka faxare xa dihlare. Khudu yona efo ithsepelela fela, e ya thšuma thšumexa, xe e etlwa swahla swahla, e ya hunyela, e swana le hlong, le yona e ya hunyela. Ke mphela ke xo topya e ya polaong. Dihwa lehu le lempe, ka xore

195
VI Hunting & trapping NO 6

K34/12

Ba a di tswebera ka thata ere kxame kere tswii!
tswii! Mošimane a e loiše, e be ere tšapa, e kxome
e nthša hloko ya yona. Xe e le ~~KAK~~ khuduba
horulola dinama ka fa teng, ba xōba ka pitša,
ba eja. Hlong ^{le} yona ba kumula mebetlwana
e, ba loka pitšeng ba eja. Tholo e phela
dithabeng, mo sekxweng, di sepela ka
dihlopha-hlopha, di ja mabele, batho ba di
thea ka melaba, meutlwane ya xo loxwa ka
mathale, e tsentšhe hloko, ka bošexo ba
humane e hwile. Ba iše pitšeng. Pitsi e phela
naxeng, e ja byang, e ya jewa, fela e
na le lebelo xo feta pere le meila, e ya
raxa. Xape e bile e ya loma. Le xe ba ka
e rua, e tseba xo bolaya tše dingwe ka
meno. Kxokong e phela mašokeng, fa xo
phela_{ng}tau. Nare yona e jo ba kxomo ya
naxa, ke e nthšo mmala wa yona, e na
le dinaka tša makorotswana tša xo swana
le tša kxomo ya Makxowa. Eja byang,
e ya jewa. Phala ke phoofolo e khwinana
ya ditebalebi, e kaka phoko e kxolo, e
mašokeng. Eja byang. Nama ya yona e
ya jewa. Letlabō lona le phela matswapong
a dithaba, le mo masoding, xe e le bošexo
le bona selo, le letša manko, la ve tswio! tswio!

195 ^{motho a} VII Hunting & Trapping No. 6 K34/12
 Xe ~~a~~ sa tsebe a ka ba ~~ware~~ motho o ya
 mp bitša. Motho a ka xadimela kwa, le kwa,
 xe motho a sa bone selo aka ba a jore pipidi,
 a thšaba. Xa a sa bone selo sa xo thswana le
 motho, a bona phoofolo, a kare phoofoloye e
 ya mpitša. Ha mathomo xe ke le tswa ke
 rile motho o be a mpitša ka faxare xa dihlave,
 ka baka thšaba ke sa mmone, bare a owa,
 ke letlabe a se motho, ka thoma xo
 makala le xo Habexa. Monaxeng tše dingwe
 matlabe ke a mantši; xo bile xo na le
 felo fa ba xo bitšang naxa ya matlabe,
 felo mouwe makxowa bare, "Bush buck Ridge"
 ke naxeng ya matlabe xo ya thabeng
 tša ~~le~~ Lebopō, bohlabela ba Transvaal.
 Ke felo fa ke phetšeng xona, naxeng tša
 Mapulana. Xo ya boifiša, ke mašokeng a
 xa nthšokelwe. Thsephe ke ya xa bo phuti,
 e e thsela xo feta phuti xe e thšaba, nme
 dimpya di se ke di e thswara, e di šie
 ka lebelo. Diphoofolo tše di jewang ke
 bašimane ba basotho; ke tše: Twabe, le
 makxōtlō, le xukubu, phsinyaleraxa ke
 ditadi. Twabe ba bolela madié wa
 xae, bara katse, bare xo bolaya katse ba
 e ripe mašuxwana āā, ba e šimele, ba
 e bitša Twāābe. Ba šimane ba bitšwa xore

195

Hunting & Trapping No. 6 K34/12

Ke bašimane, ba šimela katse. ~~Hakxotto~~
 Makxôthlô o bitšwa manyela phaxong, ore mohla
 a pula a nyele kae. Bašimane ba a mmeša a
 jo rotha makhura, baje. ~~Le~~ Lexokobu le
 ja makxopa, le lona ba ka le ja. Phsiny-
 aleraxa (turtle) e xoletšwa mollo, bašimane
 ba bitšana kwa le kwa, yare xela mollo o
 rumana ya bewa mo xo dimo xa, ^{dikxong} kxapââso
 -so, ya thšema e thšemile, mošimane a e
 kxarameletša kwa kxabong ya mollo ka
 sekodiko, ya ba ya ehwa, e jela
 nakeng. Seema sere ngwana tadi o
 tsebya ^{ka} Mereto. Bohle bana ba motho ba
 swana le bopapa-bona. Tau, khwethiane,
 le poxo, nkwe, phiri xa di jewe.
 Mafôlofôlo ohle a katang ka ka
 boya a jang nama le mataya (wild-
 dogs) xa a jewe. Mataya ke dimpya
 tšana, a kobana le kxomo a eta a
 • ngwatha dixôba a eja, entše e
 sepela, a sepela ka lekôkô, a tlanox
 eta a ntše a e nyarola xo fihlela e
 ele ma ôlô ôlô. a marapo, ya ba ya
 jo wa, ya ehwa, ke motho a mo dira
 byalo, a eta a mo nyarola, a be a we.

IX Hunting + Trapping No. 6 K34/12

Ba¹⁹⁵ ya ntlong le ^{basadi} ~~batswadi~~ ^{xe} ba ya
 mathšólo. Ha hona ponthšó ya diatla
 ya hore phoofolo še, le he^e se phoofolo he
 e tšwile motho are: Hiya! Hiya! Hiya!
 le mpya di a tseba xe motho are Hiya!
 Hiya! di tseba xore ~~phoofolo~~ ~~xe~~ rile
 wa waba waba, ya itahla molaleng.
 Yo mongwe le yo mongwe ke mounye a lethšó.
 Kwena xa e lewe, le nama ya yona ke
 mpholo. yo a swarang nama ya kwena
 ke mmolai wa ba phelang. xa e išwe
 mošate, e swara ke dingaka fela xo
 phokola batho, ba ba lwalang malwets'i'a
 xo fošura ke batho. Makhura a tau le ona
 ke sehla re se sexolo mo basothong, baka
 rekela, ^{motho} ka thšelele xa ana nao. Bare xe motho
 a a hotše o a boifiša o swana le tau, xe
 motho a a hlotitše mo letsweng la xo inamiša
 dipitsi xoba diphokolo, di jo thšaba tša tsena
 ka naxa. Le xe motho a sa di bethe, di
 jo thšaba monkxo wa makhura a tau.
 Xo be xo tsongwa ka lebaka le lengwe le
 lengwe la ngwaxa, xo sena xore diphoofofo
 di a tswala, a di leswe. Mereô e bexo
 e swara diphoofofo, ba be ba epa molete

X 195 Hunting & Trapping No. 6 8 FEB 1939
34/12

ya nkoti, ba e pele di thata tša mafatša, tša
mantsi, di e mele xodimo, ba bee mahlare asa
tsebalexo mo xodimo, phoofolo e wele ka fa,
mafatša ae tsirimetše, a e phule mala, a e bolae,
ehwe. Mafatša a diphaphathi a maxolo
ba be ba thea dinkwe ka ona, dithapo
tša xo thethenkxetsa sefu ele mafatša a
tšurang mo me mekokotlong ya dikxomo
tše ba di bolaileng. Maditšele ona a be a
hothlwa a dirakore a thsware dithethen-
-kxwane tša sefu. Ba be ba bea na mo
thataneng tša xo thethenkxetsa nama, ba
e kxoke ka lodi la mošv le xe ele la
mmôlolô. Xe e fihla ere ke ja nama, e
name e the ôlôle sefu, se e phšatle,
xo jo tšwela mosela fela, hloko ele ka
sefung. Sefu sa dinkwe se be se sa thewe
ke motho o tee fela, ba be bitsana banna,
le xe ba le bararo, ba kxona ba se theya.
Sefu se the wa ka patlana ya mafatana, le
ya xo tsenamoxo ya mafatana, le dipatlana
tša xotla ka mathoko. Patlana ya xo direlwa
thapo le thenkxwane ye ya potta ya
thekxa lefsika, lanna ka di tsêtsêpa.
Xe nkwe e fihla e xoxa nama e ya se
theolola, ya nama ya e ba tehu.

195
xi

K34/12
Hunting + Trapping No. 6

Diphoofolo di swara ka meutlwane e se baxo ka boletswa. Boletswa xa bo sware phoofolo. Meutlwane ke ya dikxaka le mahuhu. Baaxa lešakana mo naxeng, ba dia kxorwana, ba e sethla, bare mo kxorwaneng ba ka dietša thapyana ya xo hothlwa ya mošo. Xe lehōhō le tsehtša hloko ka mo xoba kxaka e namile e karathetšwa, e dia phu! phu! phu! phu! Motho o namile ~~tsotšitše~~ ka lebelo o ale swara; a lesopa molalana ô, a le bolaya. Dinonyana tšena di swarwa ka boletswa. Xo tatešwa boletswa mo mabyanyeng, áá bitšwaxo xore ke matâtâ, a lefeetwana; xe nonyana e tlonwa meetse e ya swarwa, xe e tšena ka sehlaeng le xona e ya thewa ka boletswa, ya swarwa, ya phothlwa molalanyana, ya bolawa. Dinonyana tša xo swarwa ka boletswa ke twantwele, rankwitšidi, thaxa, lee ba, mororwane le Nthsare. Xe motho a utswitše phoofolo ya motho o dielwa molato, a lefa.

Ends

From A.J. Mahloana

Carlsruhe P. Bag, end s 195

Via P.P. Rust.